

Vlaams
Parlement

ingediend op **42** (2015-2016) – Nr. 4
22 februari 2016 (2015-2016)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
uitgebracht door Freya Van den Bossche en Tine van der Vloet

over het jaarverslag

van het Kinderrechtencommissariaat

2014-2015

Samenstelling van de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin:

Voorzitter: Bart Van Malderen.

Vaste leden:

Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Lies Jans, Lorin Parys, Peter Persyn, Tine van der Vloet;
Griet Coppé, Cindy Franssen, Vera Jans, Katrien Schryvers;
Freya Saeys, Martine Taelman;
Freya Van den Bossche, Bart Van Malderen;
Elke Van den Brandt.

Plaatsvervangers:

Björn Anseeuw, Vera Celis, Cathy Coudyser, Koen Daniëls, Ingeborg De Meulemeester,
Manuela Van Werde;
Sonja Claes, Dirk de Kort, Kathleen Helsen, Tinne Rombouts;
Jo De Ro, Emmily Talpe;
Jan Bertels, Ingrid Lieten;
Elisabeth Meuleman.

Toegevoegde leden:

Ortwin Depoortere.

Documenten in het dossier:

42 (2015-2016) – Nr. 1: Jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat
– Nr. 2 en 3: Verslagen van de gedachtewisselingen

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris	4
1.	Kinderen en hun gezin	4
2.	Huizen van het Kind	4
3.	Kinderopvang	4
4.	Jeugdhulp	5
5.	Geestelijke gezondheidszorg	5
6.	Jongeren in de gemeenschapsinstellingen	5
7.	Aandacht voor bijzondere groepen kinderen en jongeren	6
8.	Wat brengt 2016?	6
II.	Vragen van de leden	6
	Gebruikte afkortingen	10

De Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin hield een gedachtewisseling over het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat 2014-2015 tijdens haar vergadering van dinsdag 2 februari 2016. Aan de bespreking namen Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris, en Inge Schoevaerts, adviseur Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat, deel.

I. Uiteenzetting door Bruno Vanobbergen, kinderrechtencommissaris

1. Kinderen en hun gezin

Bruno Vanobbergen licht voor zijn presentatie een aantal thema's uit het jaarverslag. Het eerste is dat waarover jongeren zelf het meest frequent contact opnemen met het Kinderrechtencommissariaat: kinderen en hun gezin. De grote meerderheid van die vragen gaat over conflicten tussen kinderen en hun gezin.

De indeling van zijn aanbevelingen komt uit een recent, Nederlands rapport. Eerste focus is het voorkomen van de strijd, waarbij hij vraagt om blijvend te investeren in het bemiddelingsaanbod. Bij vechtscheidingen kunnen de Vlaamse justitiehuizen daarin een rol spelen. Daarnaast bepleit hij inzet op het (weliswaar federale) ouderschapsplan, waarbij de inspraak van kinderen in de opstelling van belang is.

Bij het tweede punt, het signaleren van de strijd, vernoemt hij eerst de federale uitvoering van het spreekrecht. De nieuwe wet op de familierechtbank is een stap vooruit op dat vlak, ook al zijn er nog praktische moeilijkheden met onder meer de wijze waarop jongeren worden uitgenodigd. Verder blijken er drempels te zijn voor het signaleren van geweld, want jongeren krijgen dan vaak te horen dat ze door de andere ouder opgezet worden.

Bij het derde, het stoppen van de strijd, kan men vraagtekens plaatsen bij de plaatsing van kinderen als enige alternatief bij een aanslepende vechtscheiding. Daardoor worden ze immers helemaal de dupe. De spreker vermeldt interessante praktijkinitiatieven als Kinderen uit de Knel. Zij verdienen ondersteuning evenals bredere verspreiding als ze goed blijken te werken.

De laatste stap is schade beperken. Jongeren krijgen soms geen toegang tot hulp omdat de instemming van beide ouders noodzakelijk is. Dat moet worden vermeden.

2. Huizen van het Kind

Het tweede thema wordt gevormd door de Huizen van het Kind, die hij een succesverhaal met potentieel noemt. Hij ondersteunt de aandacht voor preventie maar beveelt aan om de medewerkers te ondersteunen in de vormgeving daarvan, aangezien ze nog worstelen met concepten als preventieve gezins- en opvoedingsondersteuning. Wat betekenen zij precies? Verder mag men opvoedingsproblemen niet zonder meer herleiden tot maatschappelijke problemen. Hij hoopt dat zowel de lokale als de Vlaamse overheid de Huizen van het Kind beschouwen als een barometer van de samenleving. Zij hebben immers erg veel contacten met een grote diversiteit aan gezinnen.

3. Kinderopvang

Wat kinderopvang betreft, wijst hij op drie actuele drempels. Om te beginnen is er op veel plaatsen een tekort. De problemen die op dat vlak signaleerd worden, laten een duidelijke relatie met kansarmoede zien. Men moet blijven

inzetten op de creatie van een groter aanbod, zeker ook in kansarme buurten. Verder wordt de kans op opvang gehypothekeerd als de behoefte niet past in een regulier opvangplan. De derde drempel is financieel. De Vlaamse Regering verhoogde de laagste tarieven.

Tot slot bij dit thema formuleert hij de hoop dat verder werk wordt gemaakt van een nieuw decreet op de buitenschoolse opvang, waarbij hij verwijst naar zijn advies bij de conceptnota over de krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang en vrije tijd van kinderen (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 604/1).

4. Jeugdhulp

De jeugdhulp vormt een zeer groot thema. Aan de vele, herkenbare knelpunten uit de resolutie houdende aanbevelingen voor een verbeterde organisatie en werking van integrale jeugdhulp (*Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 427/2) voegt hij er twee toe. Het eerste is dat kinderen, jongeren en professionals nog sterk zoekende zijn binnen de nieuwe structuren. Ze weten niet waar aan te kloppen en verdwalen in de terminologie. In de samenwerking tussen de sectoren botst men in het bijzonder op de niet gemakkelijke plek van het CLB, dat balanceert tussen Onderwijs en Welzijn. In dat verband speelt integrale jeugdhulp een belangrijke rol in het vernieuwingsproces van de leerlingenbegeleiding. Het Kinderrechtencommissariaat krijgt vaak vragen van professionals om advies en om mee te denken over oplossingen en aanpak. De brede instap staat onder grote druk omdat men verantwoordelijk is voor zowel hulp, toeleiding als opvolging. De Kinderrechtencommissaris hoopt daarom op een ruimere investering. Op de wachtlijsten gaat hij deze keer niet nader in, al vermeldt hij wel de toegang tot gespecialiseerde hulp bij autisme.

Verder vermeldt hij de hulpverleningsmoeheid bij minderjarigen en hun ouders ten gevolge van frustraties, conflicten over gepaste zorg, plaatsing omdat andere vormen van hulpverlening niet voorhanden zijn, onduidelijke verwachtingen, en talrijke wissels van diensten en individuele hulpverleners. De spreker bepleit daarom de versterking van de ambulante zorg evenals de precisering van wie de finale verantwoordelijkheid voor de coördinatie van het traject draagt. In dat verband blijft hij voorstander van de inzet van trajectbegeleiders. Tot slot vraagt hij aandacht voor de moeilijke kinderen: wie zorgt voor hen? Jongeren met complexe problemen worden al te vaak doorgeschoven.

5. Geestelijke gezondheidszorg

Daarop gaat hij in op de geestelijke gezondheidszorg, die volop in de belangstelling staat. De samenwerking met de integrale jeugdhulp is erg belangrijk. Ook hier is inzet op ambulante 'outreach' nodig evenals ondersteuning van crisisnetwerken. Oost-Vlaanderen is daarvan een interessant praktijkvoorbeeld. Hij is tevreden met de nieuwe stappen in de ondersteuning van jongeren met meervoudige, complexe problematieken.

6. Jongeren in de gemeenschapsinstellingen

Wat de gesloten gemeenschapsinstellingen betreft, leerde hij tijdens zijn driedaagse verblijf in Beernem en Ruiselede dat meer werk gemaakt moet worden van logische zorgtrajecten, waarin zij samen met VAPH en geestelijke gezondheidszorg op zoek gaan naar antwoorden voor een zeer gedifferentieerd publiek. Contextbegeleiding speelt een belangrijke rol. Hij pleit ervoor af te stappen van de gestandaardiseerde onthaalfase, die niet als ondersteunend wordt ervaren. Een sterk gedifferentieerde aanpak is wenselijk. Hij hoopt dat men verder in de richting van 'open ramen' gaat.

7. Aandacht voor bijzondere groepen kinderen en jongeren

De rode draad in het jaarverslag is de aandacht voor bijzondere groepen kinderen en jongeren, zoals jonge mantelzorgers, kinderen van woonwagenbewoners en kinderen op de vlucht. Bij die laatste vraagt hij bijzondere aandacht voor wie in de pleegzorg verblijft en op grote moeilijkheden botst wanneer hij achttien jaar wordt zonder dat zijn verblijfsvergunning al geregeld is. In dergelijke gevallen is de terugkeer na meerdere jaren naar het land van herkomst traumatiserend.

8. Wat brengt 2016?

Op 10 maart 2016 heeft de studiedag Integrale jeugdhulp vanuit gebruikersperspectief plaats. Verder onderzoekt het Kinderrechtencommissariaat isolatie, afzondering en de aanwezigheid van politie binnen de jeugdzorg met het oog op een nota. Er is ook, samen met het parket van Antwerpen, een analyse bezig van dossiers over minderjarigen in de cel ten gevolge van plaatstekort in de jeugdzorg, eveneens met het oog op een (knelpunten)nota in juni 2016. Verder bouwend op de aanbevelingen van het 'Expertenpanel gedwongen adopties' participeert men aan de werkgroep Afstamming. Men neemt ook deel aan werkgroepen over het nieuwe jeugdrecht. Tot slot wordt gewerkt aan een dossier over kinderen in uithuiszettingen en werd recent beslist om een advies te schrijven over interlandelijke adoptie.

II. Vragen van de leden

Lorin Parys vraagt hoe de tweedelijnsfunctie van het CLB in het onderwijs en de eerstelijnsopdracht in de integrale jeugdhulp beter afgestemd kunnen worden. Waar ziet de kinderrechtencommissaris gunstige evoluties in Welzijn?

Elke Van den Brandt wil weten of de kinderrechtencommissaris achter zijn pleidooi voor een echtscheidingsambtenaar blijft staan. Vormen ouders die niet instemmen met hulp een algemener probleem, ook buiten vechtscheidingssituaties? Merkt hij lokale verschillen in de goede werking van de Huizen van het Kind? Wanneer mag zij de nota over isolatie, afzondering en de aanwezigheid van politie verwachten?

Freya Van den Bossche vraagt of de aanbevelingen over de Huizen van het Kind generiek gelden dan wel voor bepaalde gemeenten. In het eerste geval wil zij weten aan welke minima ze alle moeten voldoen om de gesignaleerde problemen te vermijden, in het tweede welke die uitzonderingen zijn. Hoe ziet hij de bruggen met het eerstelijns welzijnswerk?

Heeft de kinderrechtencommissaris specifieke aanwijzingen dat de rol van kinderopvang als kansengelijkmaker onder financiële druk komt te staan en dat kansarmen afhaken?

Verder stelt zij met hem vast dat de feitelijke toegankelijkheid het recht op jeugdhulp beperkt. Zo zijn er voor autisme wachttijden van vier tot zes jaar, wat het risico op escalatie verhoogt met jammerlijke gevolgen voor zowel gezin als samenleving. In de plaats van een groeiperspectief te bieden werden nog, weliswaar beperkte besparingen doorgevoerd. Adviseert de kinderrechtencommissaris om de wachttijd te beperken tot een bepaald maximum? Zijn er andere manieren om kinderen in gezinnen in crisis te helpen? De versterking van de netwerken is erg belangrijk in het kader van de vermaatschappelijking van de zorg. Hoeveel kinderen wachten op hulp? Vindt hij registratie een goed idee? Wat staat er precies op het spel in het pleidooi voor trajectbegeleiders?

Ook zij is tevreden met de nota over isolatie en politie. Het is verschrikkelijk te horen dat kinderen met autisme thuis of op school worden opgepakt door de politie. De politie is niet opgeleid om kinderen met heel speciale behoeften naar een voorziening te brengen. Ze komen er vaak danig overstuurd aan dat ze in isolatie moeten worden geplaatst. Zijn er, wat de rechten van jongeren in aanraking met de wet betreft, wijzigingen op til in de gestandaardiseerde onthaalfase van jongeren in gemeenschapsinstellingen? Eigenlijk zou dat maximaal vermeden moeten kunnen worden.

Hoe moeten jongeren specifiek benaderd worden in de justitiehuizen? Wat weet en adviseert de kinderrechtencommissaris over de beschikbaarheid van Bednet voor kinderen met psychologisch problemen? Heeft hij aanwijzingen dat initiatieven als Kinderen uit de Knel hun degelijkheid al hebben bewezen, zodat zij niet opnieuw onderzocht hoeven te worden? Schuift de evidencebased benadering zaken niet onnodig op? Is het raadzaam om het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp voor jongeren in de jeugdhulp uit te breiden met zeggenschap over de te volgen therapie?

Katrien Schryvers vraagt, met betrekking tot vechtscheidingen, of de kinderrechtencommissaris signalen ontving over de wachtlijsten voor neutrale bezoekenruimten, over hun toegankelijkheid en kindvriendelijkheid, en over de voorafgaande afspraken met jongeren. Waar zou men een vertrouwenspersoon voor jongeren in een dergelijke situatie kunnen onderbrengen?

Zij treedt bij dat de Huizen van het Kind potentieel hebben en onderstreept het belang van de lage drempel. De lokale loketten kinderopvang vormen een opportuniteit om aanstaande ouders snel in contact te brengen met de Huizen van het Kind. Zij hoopt ook dat het aantal samenwerkende partners uitgebreid kan worden en noemt de CLB's. De buitenschoolse kinderopvang komt terug bij de commissiebehandeling van de conceptnota over de krachtlijnen voor een nieuwe organisatie voor de opvang en vrije tijd van kinderen. Zij pleit ervoor de taakstelling van de leerlingenbegeleiding met betrekking tot Welzijn te benadrukken. Vervolgens herinnert ze aan de recente resolutie betreffende de ondersteuning van jonge mantelzorgers (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 501/4), die zal worden opgevolgd. Welke vorderingen maakte de werkgroep Afstamming het laatste halfjaar? Tot slot rekent ze op snel parlementair werk over het 'open raam' in de gesloten instellingen.

Bruno Vanobbergen antwoordt over de CLB's dat de conceptnota 'Krijtlijnen voor een hervorming van de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen' een sleutel bevat vanwege de klemtoon die wordt gelegd op een gemeenschappelijk werkkader voor Onderwijs en Welzijn. In het tweede domein steunt men thans op het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp, wat in het eerste ontbreekt. Een uitbreiding van dit decreet zou de positie van de CLB's verhelderen. Ook het gemeenschappelijke zorgdossier kan een element vormen.

Als voorbeeld van een positieve verschuiving noemt hij de zeer nauwe samenwerking tussen geestelijke gezondheidszorg en integrale jeugdhulp in de vorm van crisisnetwerken, ambulante zorg en contextbegeleiding.

Het Kinderrechtencommissariaat blijft vragen om een echtscheidingsambtenaar. Het thema raakt immers aan verschillende domeinen. Scholen weten vaak niet hoe zich op te stellen. Doel is expertise beter te verspreiden en de aandacht te bewaken. Hij kan ervoor zorgen dat het thema op de politieke agenda blijft.

Ouders die hulp weigeren, zijn niet beperkt tot de jeugdzorg maar komen ook in de geneeskunde voor. Zo zijn er die het niet eens raken over welk ziekenhuis een operatie mag uitvoeren. Het is in de praktijk niet altijd evident om het recht om vanaf twaalf jaar mee te beslissen, ook te laten gelden. Professionals weten bij botsing met het ouderlijk gezag niet altijd welke kant ze op moeten.

Over de verschillen tussen Huizen van het Kind kan de kinderrechtencommissaris geen omvattend beeld geven. De aanbevelingen over de Huizen van het Kind zijn generiek. Het is niet aan hem om ze individueel te evalueren. Hij onderstreept nogmaals dat men hen niet mag reduceren tot uitvoerders van het beleid. De wisselwerking is ontzettend belangrijk. De medewerkers moeten de ruimte krijgen om zaken te signaleren. Zo is huiswerkbegeleiding zinvol op korte termijn maar moeilijk blijvend te ondersteunen zonder haar te koppelen aan een bredere discussie. Verantwoordelijken zijn zich bewust van dit spanningsveld maar beschikken niet altijd over ruimte om dat bespreekbaar te maken.

De nota over isolatie is klaar in september 2016.

Netwerkgorg vormt een concreet spoor in de zoektocht naar een oplossing voor wachtlijsten en -tijden. Een en ander hangt samen met de vermaatschappelijking, waar echter gevaren in schuilen. Netwerkgorg zorgt voor gezamenlijke verantwoordelijkheid.

De gestandaardiseerde onthaalfase komt aan bod in de nota over isolatie.

Het probleem met Bednet heeft hij niet eerder gehoord. Hij belooft het verder te bekijken.

Hij begrijpt de zorg over de evidencebased benadering, omdat zij niet altijd kan vatten wat werkt. Anderzijds vindt hij het wel merkwaardig dat her en der initiatieven ontstaan waartussen weinig connecties bestaan. Omdat zij baat zouden hebben bij intervisie en expertisedeling, pleit hij voor ondersteuning.

Verstoken blijven van hulp is vaak een financiële kwestie, wat wordt geïllustreerd door het succes van TEJO, dat gratis is tot vijftientig jaar. Het decreet van 7 mei 2004 betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp creëert openingen maar in de praktijk kunnen jongeren dit recht niet zelf in handen nemen.

De werkgroep Afstamming heeft inmiddels verschillende buitenlandse initiatieven bevroegd. Op de mogelijkheden van en de voorwaarden voor een DNA-databank heeft men al een zeer duidelijk zicht. Het doel blijft om voor de zomer van 2016 aanbevelingen te formuleren. Hij onderstreept het belang van rode draden tussen de verschillende thema's.

Inge Schoevaerts, adviseur Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat, antwoordt dat de meldingen over drempels in de kinderopvang vooral van armoedeorganisaties komen. Het gaat zowel om financiële als intellectuele. Ze vermeldt de inschrijvingsprocedures, de eenzijdige aanpassing van contracten, prijsverhoging, extra's voor bepaalde tijden en het gebrek aan flexibiliteit van het opvangplan (met name voor wie in arbeidstrajectbegeleiding een tijdelijke baan krijgt aangeboden).

Trajectbegeleiding blijft belangrijk voor het overzicht over het veld, gezien de complexiteit en de voortdurende wijzigingen. Niet alleen jongeren en gezinnen maar ook de organisaties zelf lopen erin verloren. Een trajectbegeleider kan ook tijdig aan de alarmbel trekken en daar snel op inspelen.

Justitiehuizen kunnen een lage drempel bieden voor een eerste contact met het recht. Zij zetten immers fel in op eerstelijnsbijstand. Jeugdadvocaten zouden aan jongeren een eerste advies kunnen geven, bijvoorbeeld over wat wel en niet kan in een scheiding. Verder is mogelijk een rol voor hen weggelegd in de hertekening van het jeugdrecht.

Bezoekruimten zijn belangrijk in een scheidingsstrijd. In bepaalde regio's zijn er wachtlijsten, maar de meldingen daarover waren het afgelopen werkjaar minder talrijk. De mensen die er werken, zijn getraind in de omgang met jongeren. Probleem is wel de verslaggeving door de spanning met het beroepsgeheim, waarbij jongeren zich erover beklagen dat veel van wat ze vertellen niet naar de rechter gaat.

Positief is nog het veel kleinere aantal vragen over de toepassing van de rechtspositieregeling voor minderjarigen in de jeugdhulp. Blijkbaar gaan voorzieningen daar steeds flexibeler mee om, mede dankzij de vele vormen.

Lorin Parys legt uit dat men thans van Bednet kan gebruikmaken op grond van een chronische ziekte, moederschapsrust of een ongeval. De organisatie zet in op uitbreiding naar moeilijker groepen. Hij zal ervoor zorgen dat de opmerking over psychologische problemen daarin aan de orde komt.

Freya Van den Bossche vult nog aan dat het gaat om individuele gevallen die haar zijn gesignaleerd door moeders en jongeren. Vraag is of dat ligt aan de decretale basis of aan de toepassing.

Bart VAN MALDEREN,
voorzitter

Freya VAN DEN BOSSCHE
Tine VAN DER VLOET,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
DNA	desoxyribonucleic acid
TEJO	Therapeuten voor jongeren
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap